

Wyzwania dla bezpieczeństwa Polski w kontekście migracji z Ukrainy

Procesy migracyjne towarzyszą ludności od zarania dziejów. Pierwotnie ludzie przemieszczali się głównie w poszukiwaniu pożywienia. Wraz z postępem cywilizacyjnym wśród przyczyn migracji wskazać należy handel, ciekawość świata, chęć podboju czy ucieczkę przed zagrożeniami o zróżnicowanym charakterze. Tym samym stały się one jednym z ważniejszych czynników rozwoju społecznego, wpływając na każdy wymiar społecznej egzystencji. Nie dziwi więc fakt, że uznawane są za zjawisko interdyscyplinarne, stanowiące przedmiot badań wielu dyscyplin naukowych, w tym nauk o bezpieczeństwie. Już bowiem w starożytnej Grecji i Rzymie sądzono, że cudzoziemcy mogą stanowić źródło zagrożeń, które z kolei stanowi jeden z podstawowych determinantów kształtujących systemy bezpieczeństwa.

Aktualnie Ukraina należy do głównych państw stanowiących źródło migracji do Polski, zwłaszcza zarobkowej czy edukacyjnej. Decyzje o wyjeździe Ukraińców z ojczyzny podyktowane są głównie złą sytuacją ekonomiczną w kraju, a co za tym idzie – zwiększającą się pauperyzacją społeczeństwa. Jeden z decydujących czynników w tym zakresie, po 2014 r., stanowił także wybuch konfliktu zbrojnego z Rosją oraz niestabilna sytuacja w kraju, czego skutkiem była m.in. utrata zindustrializowanych obszarów państwa. Wydaje się także, że w zaistniałej sytuacji Polska stanowi dla Ukraińców naturalny kierunek migracji, zwłaszcza ze względu na bliskość kulturową, językową, uwarunkowania historyczne, ale także ze względu na ułatwienia w tym zakresie dla mniejszości polskiej przebywającej poza granicami kraju w postaci chociażby Karty Polaka.

Od 2014 r. liczba Ukraińców przybywających do Polski rośnie. Jej rozmiar sprawia, że warto poddać to zjawisko naukowej refleksji w kontekście wyzwań dla bezpieczeństwa, jakie wiążą się ze zwiększonym napływem ludności z Ukrainy. Celem rozważań będzie więc ustalenie, jaki jest (i może być) wpływ migracji z Ukrainy na bezpieczeństwo Polski po 2014 r. W tym zakresie analizie poddane zostaną procesy migracyjne z Ukrainy do Polski do 2014 r., czynniki determinujące migracje z Ukraińców do Polski po 2014 r., w tym aktualny stan ilościowy tychże migracji oraz ich wpływ na bezpieczeństwo Polski.

Procesy migracyjne z Ukrainy do Polski do 2014 r.

Do 1989 r. Polska uznawana była za kraj emigracyjny, w którym liczba ludności odpływającej z kraju przewyższała liczbę ludności napływającej. Wyjazdy Polaków determinowane były bardzo często względami politycznymi. Według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego w latach 1951-1989 z Polski wyjechało 1103,8 tys. osób, podczas gdy przybyło jedynie 332,9 tys. osób¹⁷³. Zmiany o charakterze społeczno-politycznym, jakie nastąpiły po 1989 r., znacząco wpłynęły na procesy migracyjne. Zmiany ustrojowe, jak również

---

¹⁷³ Zauważyć należy jednak, że liczby te stanowią konsekwencję metodologii przyjętej przez Główny Urząd Statystyczny, w której za imigranta uznaje się osobę, która wcześniej była rezydentem innego państwa, a do Polski przybywa z zamiarem przebywania w niej przez co najmniej 12 miesięcy. Emigrantem z kolei w tym przypadku jest osoba, która jest polskim rezydentem i opuszcza kraj z zamiarem przebywania poza nim przez okres dłuższy niż 12 miesięcy. *Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2018*, GUS, Warszawa 2018, s. 390.

wzrost gospodarczy sprawiły, że Polska zaczęła przyciągać migrantów, przy czym dostrzec należy fakt, że na początku lat 90. XX wieku posiadała status państwa głównie tranzytowego. W ten sposób „Polska, dotychczas kraj założonej i w praktyce rzeczywistej ‘zerowej imigracji’, stała się niespodziewanie dość istotnym punktem na światowej mapie mobilności, goszcząc w zasadzie wszystkie typy imigrantów: migrantów zarobkowych, handlarzy, poszukiwaczy azylu, uchodźców, migrantów w tranzycie, zagranicznych studentów, repatriantów”¹⁷⁴. Większość cudzoziemców przebywających w tym okresie w Polsce stanowiła ludność pochodząca z państwa byłego Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, a zwłaszcza z Ukrainy. Państwo to, po odzyskaniu niepodległości w 1991 r., borykało się z kryzysem okresu transformacji, a co za tym idzie – ludność zmuszona była do poszukiwania lepszych warunków życia. Stąd też w okresie 1991-1997 r. migracja z Ukrainy do Polski determinowana była przede wszystkim pogłębiającymi się różnicami w poziomach życia, jak również w wysokości wynagrodzeń za pracę. Zaznaczyć należy jednak, że wielu Ukraińców podejmowało w Polsce pracę nielegalnie¹⁷⁵.

W kolejnym okresie – 1998-2003 r. – nastąpił spadek liczby nielegalnych migrantów z Ukrainy. Jednocześnie zwiększyła się jednak liczba migrantów legalnych. W 2003 r. pojawił się także obowiązek posiadania wizy wobec Ukrainy¹⁷⁶. W tym czasie w Polsce nie występowało jeszcze takie zapotrzebowanie na pracowników, jakie zaobserwować można od 2004 r. Wraz ze wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej 1 maja 2004 r. nastąpił wzrost jej atrakcyjności jako państwa o charakterze migracyjnym. Z kolei emigracja Polaków z kraju, będąca skutkiem stopniowego otwierania rynków pracy w poszczególnych państwach Unii spowodowała, że w wielu sektorach gospodarki powstały nisze. Dodatkowo w tym czasie zaobserwować można wzrost koniunktury gospodarczej na świecie, a także w Polsce. W tym czasie udział migrantów z Ukrainy w ogólnej liczbie cudzoziemców przebywających w Polsce zwiększył się z 17,3% w 1998 r., do 28,7% w 2005 r.¹⁷⁷. Ogólna liczba Ukraińców przybywających do Polski na okres dłuższy niż 12 miesięcy pomiędzy 2008 r. a 2013 r. wzrosła trzykrotnie, liczba osób, które przybyły i zameldowały się na okres dłuższy niż trzy miesiące, wzrosła natomiast dwukrotnie. Tym samym stali się oni najliczniejszą grupą cudzoziemców przebywających w Polsce, co potwierdzają dane uzyskane w czasie przeprowadzania Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 r. (wykres 1). Wśród przyczyn migracji Ukraińcy wskazywali: pracę (30,8%), edukację (11%), sprawy rodzinne (27,7). Odsetek pozostałych i nieustalonych przyczyn wynosił 30,5%¹⁷⁸.

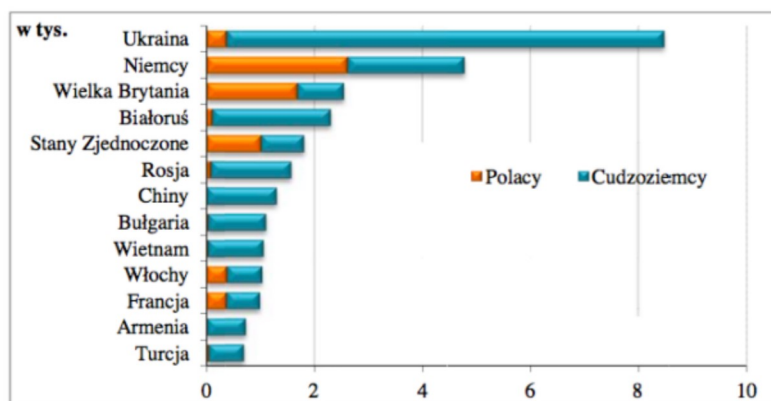
¹⁷⁴ A. Fihel, *Współczesny napływ do Polski [w:] Współczesne procesy migracyjne w Polsce a aktywność organizacji pozarządowych w obszarach powiązanych z rynkiem pracy*, Warszawa 2008, s. 65.

¹⁷⁵ D. Klimek, *Funkcja ekonomiczna migracji zarobkowej z Ukrainy do Polski*, Łódź 2015, s. 52-54.

¹⁷⁶ Z. Brunarska, *Ukraińscy migranci w Polsce: sytuacja obecna [w:] Migracje obywateli Ukrainy do Polski w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego: stan obecny, polityka, transfery pieniężne*, Warszawa 2012, nr 60/118, s. 6.

¹⁷⁷ *Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, GUS, Warszawa 2014, s. 498-513.

¹⁷⁸ *Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, GUS, Warszawa 2013, s. 37.

Źródło: Migracje zagranicznej ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013, s. 32.
Wykres 3. Cudzoziemcy przebywający w Polsce czasowo powyżej 3 miesięcy (według kraju poprzedniego zamieszkania i obywatelstwa)

Jeżeli chodzi o migracje o charakterze zarobkowym, zauważyć należy, że początkowo wśród Ukraińców podejmujących pracę w Polsce dominowali pracownicy sezonowi, migrujący na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy. Byli oni zatrudniani zwłaszcza w sektorze rolnictwa lub wykonywali prace niskopłatne, niewymagające posiadania kwalifikacji specjalistycznych. Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej liczba Ukraińców, którzy otrzymali zezwolenie na pracę, systematycznie rosła. Ich liczba zwiększyła się niemal dziesięciokrotnie – z 2897 osób w 2005 r. (26,0% wszystkich wydanych zezwoleń) do 20416 osób w 2013 r. (52,2% wszystkich wydanych zezwoleń)¹⁷⁹. Istotne znaczenie dla możliwości zatrudniania migrantów z Ukrainy do Polski miało wydanie rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę¹⁸⁰, które zliberalizowało przepisy dotyczące podejmowania pracy przez cudzoziemców bez zezwolenia. W rozporządzeniu wskazano katalog 27 zawodów i grup zawodowych, których członkowie przez okres 3 miesięcy w okresie 6 miesięcy mogli wykonywać w Polsce pracę bez zezwolenia. W 2008 r. okres ten został wydłużony do 6 miesięcy w okresie 12 miesięcy. Warunkiem zatrudnienia miało być jedynie oświadczenie pracodawcy lub jednostki organizacyjnej o zamiarze powierzenia cudzoziemcowi wykonywania pracy¹⁸¹. W kolejnych latach stopniowo zaostrzano przepisy w tym zakresie, dostosowując polskie prawodawstwo do wymogów unijnych¹⁸². Pomimo tego liczba Ukraińców podejmujących pracę w Polsce rosła. Podejmowali oni zwykle pracę w branżach niewymagających wysokich kwalifikacji. Powszechnym zjawiskiem było także tzw. marnotrawstwo mózgow, czyli praca poniżej posiadanych kwalifikacji. Nadal największy odsetek Ukraińców podejmował pracę

¹⁷⁹ *Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2008*, GUS, Warszawa 2008, s. 472; *Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2014*, GUS, Warszawa 2014, s. 506.

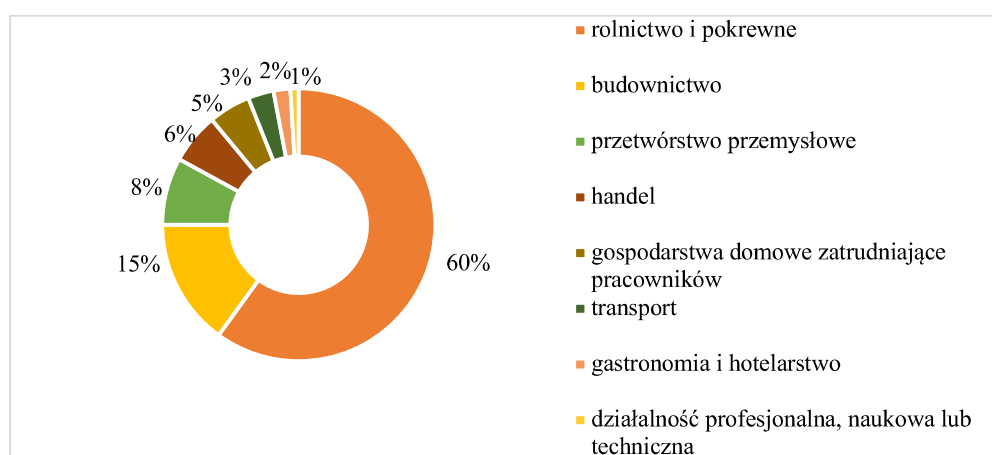
¹⁸⁰ Dz.U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1116. Rozporządzenie zostało uchylone w 2011 r.

¹⁸¹ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2008 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz.U. z 2008 r. Nr 17, poz. 106, §1 pkt 2.

¹⁸² Wśród przepisów regulujących przedmiotowe kwestie wskazać należy m.in. rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 lipca 2011 w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę (Dz.U. z 2011 r. Nr 155, poz. 919), ustawę z dnia 15 czerwca 2012 r. o skutkach powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2012 r., poz. 769), czy wreszcie ustawę z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach (Dz.U. z 2013 r., poz. 1650), na podstawie której możliwe było uzyskanie jednego zezwolenia na pobyt czasowy i pracę.

w rolnictwie (wykres 2). Wśród najczęstszych powodów imigracji do Polski wskazywali oni brak pracy oraz niezadowalający poziom wynagrodzenia¹⁸³.

Kolejną dużą grupę imigrantów z Ukrainy stanowili w omawianym okresie studenci. Ich liczba w roku akademickim 2013/2014 (15123 osób – 42% wszystkich studentów-cudzoziemców) wzrosła ponad siedmiokrotnie w porównaniu do roku akademickiego 2005/2006 (1989 osób – 19,7% wszystkich studentów-cudzoziemców). Z punktu widzenia polskich uczelni, które borykały się w tamtym czasie z niżem demograficznym, zjawisko to było niezwykle korzystne i traktowane było „(...) jako podstawowe remedium na problemy związane z rosnącym deficytem ilościowym na wyższych uczelniach”¹⁸⁴.

Źródło: J. Szapakowska, *Ukraińscy pracownicy na polskim rynku pracy*, za: <https://rynekpracy.pl/artykuly/ukrainscy-pracownicy-na-polskim-ryнку-pracy> (15.10.2019).
Wykres 4. Struktura zatrudnienia imigrantów z Ukrainy w 2013 r. (według branż).

Migracje z Ukrainy do Polski po 2014 r.

2014 r. okazał się być przełomowym w kontekście migracji z Ukrainy do Polski. Na dynamikę procesów migracyjnych wpłynęła w pierwszej kolejności aneksja Krymu przez Rosję, a następnie wybuch konfliktu zbrojnego, w wyniku którego utracona została kontrola nad uprzemysłowioną częścią państwa - obwodem donieckim i ługańskim. Tym samym, obok „tradycyjnych” przyczyn imigracji, takich jak chęć podjęcia lepiej opłacanej pracy, zmiana miejsca zamieszkania czy chęć zdobycia lepszego wykształcenia, pojawiły się nowe czynniki, jak obawa o własne bezpieczeństwo. Wielu Ukraińców na terenie Polski ubiega się o ochronę międzynarodową. Ich liczba znacznie wzrosła. Jeszcze w 2013 r. jedynie 46 osób złożyło wnioski o udzielenie tejże ochrony, podczas gdy w 2014 r. było to już 2318 osób, co stanowiło aż 23,2% wszystkich wniosków w tym zakresie. Podobnie było w 2015 r. – 2305 złożonych przez Ukraińców wniosków o ochronę międzynarodową¹⁸⁵, natomiast w późniejszych latach liczba ta zaczęła stopniowo spadać, do 1306 wniosków w 2016 r., 671 wniosków w 2017 r.,

¹⁸³ Raport z badania imigrantów w Polsce, Ośrodek Badań Nad Migracjami, Warszawa 2013, s. 44.

¹⁸⁴ M. Gasińska, *Studenci z Ukrainy w Polsce. Uwarunkowania, oczekiwania i opinie w świetle badania ewaluacyjnego w AFiB Vistula*, „Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula” nr 47(2)/2016, s. 130.

¹⁸⁵ W prawie polskim i europejskim wyodrębnić można dwie formy ochrony międzynarodowej – status uchodźcy oraz ochronę uzupełniającą. Ochrona międzynarodowa oznacza praw cudzoziemca do pozostania w państwie, do którego przybył, uciekając przed prześladowaniami, represjami o innym charakterze czy wojną. W Polsce kwestie te uregulowane zostały w art. 13-54f ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Dz.U. z 2019 r., poz. 1666 z późn. zm.

466 wniosków w 2018 r. oraz 220 wniosków w 2019 r. (wg stanu na dzień 1 lipca 2019 r.)¹⁸⁶. Zauważyć można, na co szczególną uwagę zwróciło Europejskie Biuro Wsparcia Azylu, że w pierwszym okresie po wybuchu konfliktu ukraińsko-rosyjskiego ochrony w Polsce szukały osoby pochodzące z obszarów, nad którymi władze w Kijowie utraciły kontrolę, a także osoby, które w ten sposób starały się uniknąć obowiązkowej służby wojskowej¹⁸⁷.

Analizując przyczyny przyjazdu do Polski po 2014 r., na podstawie złożonych wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej, jak również w oparciu o przeprowadzone przesłuchania, Urząd do Spraw Cudzoziemców wyodrębnił kilka profili wnioskodawców¹⁸⁸. Pierwszy z nich stanowiły osoby, które obawiają się powołania do armii ukraińskiej lub bały się konsekwencji dezercji. Druga grupa to Ukraińcy, którzy jako powód opuszczenia ojczyzny wskazują problemy ekonomiczne, zdrowotne, o podłożu kryminalnym, ogólną sytuację w państwie, ucieczkę przez wierzycielami lub też osoby, które chcą dołączyć do członków rodzin przebywających już w Polsce. Trzecią grupę tworzą osoby, które wnoszą o udzielenie ochrony międzynarodowej z powodu prześladowań politycznych, prowadzonej działalności politycznej czy należący do partii politycznej i obawiający się prześladowań z tego powodu. Ostatni profil, tzw. Profil wschodniej Ukrainy, określa osoby, które obawiają się konsekwencji działań wojennych w Donbasie, jak również wskazują na brak pomocy dla osób, które zostały przymusowo przesiedlone z terenów objętych działaniami zbrojnymi. Poza wskazanymi powodami, wnioskodawcy jako przyczynę ubiegania się o ochronę międzynarodową wskazywali aneksję Krymu i brak pomocy dla osób przesiedlonych, aneksję Krymu i prześladowanie dla osób narodowości tatarskiej, jak również członkostwo w Partii Regionów i wynikające z tego faktu groźby ze strony Służby Bezpieczeństwa Ukrainy.

Sytuacja polityczna na Ukrainie przyczyniła się nie tylko do pogorszenia poziomu bezpieczeństwa w państwie, ale także do pogorszenia sytuacji gospodarczej. Ponadto, utrata kontroli nad obszarami zindustrializowanymi w wyniku trwającego konfliktu, stała się przyczyną likwidacji miejsc pracy, zwłaszcza w przemyśle ciężkim i górnictwie. W wyniku rosnącej inflacji zwiększać zaczęły się też dysproporcje w poziomie wynagrodzeń między Polską a Ukrainą. W rezultacie takiego stanu rzeczy zwiększył się poziom migracji zarobkowej, przy czym o ile we wcześniejszych latach większość imigrantów pochodziła z obszaru Ukrainy zachodniej, po 2014 r. zauważalny jest wzrost liczby migrantów z obszarów Ukrainy centralnej oraz wschodniej. W latach 2014-2015 aż 28,4% ukraińskich migrantów pochodziła z obszarów wschodnich, podczas gdy we wcześniejszych latach było to tylko 6,3%¹⁸⁹. Tym samym do Polski zaczęły trafiać osoby, które nigdy wcześniej w niej nie były. Według szacunków dotyczy to około 40% wszystkich migrantów zarobkowych z Ukrainy¹⁹⁰. We wcześniejszych latach tendencją były migracje osób, które regularnie przemieszczały się między państwami. Biorąc pod uwagę powyższe, nie dziwi fakt, że sukcesywnie rosła liczba Ukraińców, którzy otrzymali zezwolenie na pracę w Polsce, jak również liczba złożonych oświadczeń o zamiarze powierzenia Ukraińcom zatrudnienia (tabela 1).

¹⁸⁶ *Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2019*, GUS, Warszawa 2019, s. 440 oraz *Raport na temat obywateli Ukrainy (wg stanu na dzień 01.07.2019)*, Urząd do Spraw Cudzoziemców za: <https://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/biezaca-sytuacja-dotyczaca-ukrainy/> (01.03.2020).

¹⁸⁷ *Annual Report on the Situation of the Asylum in the European Union 2014*, European Asylum Support Office, Luxembourg 2015, s. 55-58.

¹⁸⁸ *Raport na temat obywateli Ukrainy...*, *op.cit.*

¹⁸⁹ M. Jaroszewicz, O. Małynowska, *Najnowsza migracja z Ukrainy do Polski: (nie)stały fenomen?* Warszawa 2018, s. 5.

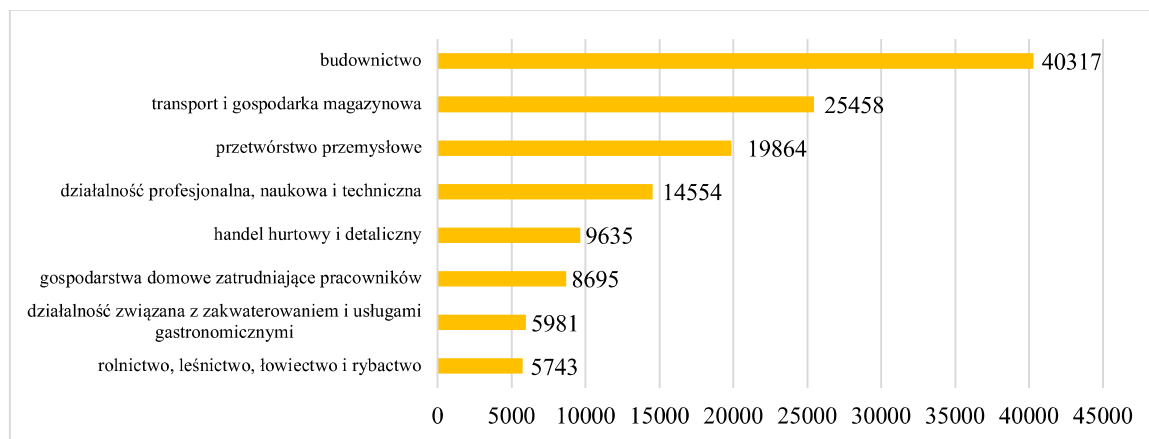
¹⁹⁰ I. Chmielewska, G. Dobroczycki, J. Puzynkiewicz, *Nowa fala migracji obywateli Ukrainy do Polski* za: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/nowa-fala-migracji-obywateli-ukrainy-do-polski/> (15.10.2019).

Tabela 1. Liczba zezwoleń na pracę wydanych Ukraińcom oraz liczba oświadczeń o zamiarze powierzenia Ukraińcom zatrudnienia w latach 2014-2018

	2014	2015	2016	2017	2018
Liczba wydanych zezwoleń na pracę¹⁹¹	26315	50465	106223	192547	238334
Liczba złożonych oświadczeń o zamiarze powierzenia zatrudnienia	372346	762700	1262845	1714891	1446304

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2015, GUS, Warszawa 2015, s. 468; Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2016, GUS, Warszawa 2016, s. 449; Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2017, GUS, Warszawa 2017, s. 451; Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2018, GUS, Warszawa 2018, s. 447; Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2019, GUS, Warszawa 2019, s. 443, 445; M. Jaroszewicz, Migracje z Ukrainy do Polski. Stabilizacja trendu, „Raport OSW” nr 10/2018, Warszawa 2018, s. 7.

W porównaniu z okresem przed wybuchem konfliktu ukraińsko-rosyjskiego zmieniała się też struktura zatrudnienia imigrantów zarobkowych z Ukrainy. W 2017 r. najwięcej Ukraińców trudniło się budownictwem, transportem i gospodarką magazynową oraz przetwórstwem przemysłowym (wykres 3).

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, za: <https://archiwum.mpips.gov.pl/analizy-i-raporty/cudzoziemcy-pracujacy-w-polsce-statystyki/> (10.01.2020).
Wykres 3. Struktura zatrudnienia imigrantów zarobkowych z Ukrainy (wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności).

¹⁹¹ Dane dotyczą wszystkich kategorii zezwoleń na pracę cudzoziemca, o których mowa w rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2009 r. w sprawie zezwoleń na pracę cudzoziemca, Dz.U. z 2009 r. Nr 16, poz. 84, § 2.

Dużej skali migracji z Ukrainy sprzyja fakt, iż od 11 czerwca 2017 r. zniesiony został obowiązek posiadania wizy przez obywateli Ukrainy podróżujących do Unii Europejskiej¹⁹², jednak ich pobyt bez wizy nie mógł być dłuższy niż 90 dni w ciągu każdego 180-dniowego okresu, przy czym wszystkie pobyty krótkoterminowe w ciągu wskazanego okresu były sumowane. Ponadto, obywatele Ukrainy, aby móc podróżować bez wizy po terytorium Unii Europejskiej, powinni spełniać wszystkie wymagania określone w *Kodeksie Granicznym Schengen*¹⁹³, a więc: posiadać ważny paszport biometryczny, uzasadnić cel i warunki planowanego pobytu na obszarze Schengen, posiadać wymagane środki finansowe, nie znajdować się w żadnej z baz danych jako osoba, wobec której dokonano wpisu do celów odmowy wjazdu oraz nie stanowić zagrożenia dla porządku publicznego i bezpieczeństwa wewnętrznego.

Nowe możliwości dla zatrudniania obywateli Ukrainy pojawiły się wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o *zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw*¹⁹⁴. Dla cudzoziemców pochodzących z Ukrainy, ale także z Armenii, Białorusi, Gruzji, Mołdawii oraz Rosji wprowadzono nowy typ zezwolenia – zezwolenie na pracę – zezwolenie na pracę sezonową. Zezwolenie takie wydaje właściwy starosta na okres nie dłuższy niż 9 miesięcy w danym roku kalendarzowym. Tego typu zezwolenie może być udzielone jedynie na wykonywanie określonych rodzajów prac, jak¹⁹⁵: rolnictwo, ogrodnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo, usługi gastronomiczne, turystyka czy usługi związane z zakwaterowaniem. Każdorazowo z wnioskiem o udzielenie takowego zezwolenia występować ma pracodawca.

Drugą najliczniejszą obecnie grupę imigrantów z Ukrainy stanowią studenci. Ich liczba rokrocznie wzrasta. W roku akademickim 2014/2015 było ich 23392, podczas gdy w roku akademickim 2018/2019 studiowało ich już 39203. Na zwiększającą się liczbę studentów z Ukrainy wpływa kilka kwestii. Niewątpliwie dużą rolę odgrywa tu bliskość geograficzna, kulturowa i językowa. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, że studia w Polsce są względnie tanie w relacji z jakością kształcenia. W zamian za to absolwenci mogą się poszczycić dyplomem państwa-członka Unii Europejskiej, którego posiadanie zwiększa możliwości zdobycia lepszej pracy¹⁹⁶. Eksperci zwracają uwagę jednak na to, że Ukraińcy wybierają najczęściej kierunki humanistyczne i społeczne, które nie w pełni korespondują z potrzebami polskiego i unijnego rynku pracy. Wśród wybieranych kierunków w roku akademickim 2017/2018 dominowało zarządzanie, turystyka i rekreacja, informatyka, stosunki międzynarodowe czy logistyka¹⁹⁷. Jest

¹⁹² Zniesienie wiz dla Ukraińców nie dotyczyło Wielkiej Brytanii i Irlandii.

¹⁹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (*Kodeks Graniczny Schengen*), Dz. U. UE z 2016 r., L 77/1.

¹⁹⁴ Dz.U. z 2017 r., poz. 1543.

¹⁹⁵ Szczegóły w tym zakresie ustalone zostały w rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 grudnia 2017 r. w sprawie podklas działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), w których wydawane są zezwolenia na pracę sezonową cudzoziemca, Dz. U. z 2017 r., poz. 2348, które następnie zostało zmienione przez rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 września 2018 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podklas działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), w których wydawane są zezwolenia na pracę sezonową cudzoziemca, Dz. U. z 2018 r., poz. 1749.

¹⁹⁶ Raport: przybywa studentów z Ukrainy, za: <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C31145%2Craport-przybywa-studentow-z-ukrainy.html> (23.11.2019).

¹⁹⁷ Ukraińscy studenci w Polsce i Europie – pod lupą socjologów, za: http://perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=4002&catid=22&Itemid=119 (23.11.2019); *Studenci z Ukrainy. Dlaczego decydują się na studia w Polsce i jaka czeka ich przyszłość?* za: <https://www.forbes.pl/praca/ukrainscy-studenci-w-polsce-raport-kew/k2w36fd> (23.11.2019).

to o tyle istotna kwestia, że wielu z nich deklaruje chęć pozostania w Polsce lub osiedlenia się w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej.

Migracje z Ukrainy jako wyzwanie dla bezpieczeństwa Polski

Migracje od zarania dziejów wpływały i nadal wpływają na przeobrażenia państw i społeczeństw. Współcześnie migracje, głównie ze względu na swoją skalę oraz zróżnicowanie, stały się jednym z głównych wyzwań, przed którymi stoi współczesny świat. Wiek XXI został nawet nazwany „wiekiem migranta”¹⁹⁸, a samych migrantów, obok państw, organizacji międzynarodowych, korporacji czy grup społecznych, uznać należy za jednego z ważniejszych aktualnie aktorów stosunków międzynarodowych. „Postrzeganie zależności zachodzących między migracją a bezpieczeństwem, jako kwestii kluczowych, dotyczących wszystkich państw, wyraźnie odróżnia obecną epokę od okresu zimnej wojny, kiedy to, słusznie czy niesłusznie, migracja nie figurowała na centralnym miejscu w koncepcjach bezpieczeństwa”¹⁹⁹.

Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzić należy, że procesy migracyjne w sposób naturalny oddziałują więc na kształt systemów bezpieczeństwa współczesnych państw, stając się źródłem ryzyka, wyzwań i zagrożeń, ale także i szans. Nie można ich bowiem postrzegać ani jako zjawisko skrajnie negatywne, ani skrajnie pozytywne. Ponadto ich ocena może zmieniać się w czasie pod wpływem zmian zachodzących w strategicznym środowisku bezpieczeństwa narodowego.

Jak wynika z powyższych rozważań, aktualnie Ukraińcy stanowią największą grupę imigrantów przebywających w Polsce, przy czym są to głównie migranci zarobkowi oraz studenci. Z perspektywy bezpieczeństwa Polski tego typu migracje mogą stanowić źródło wielu szans. Zauważyć należy, że Unia Europejska stoi aktualnie w obliczu kryzysu demograficznego. Sytuacja ta dotyczy też Polski. Społeczeństwo polskie starzeje się, co w przyszłości generować może wiele problemów, jak chociażby załamanie systemu emerytalnego. W 2018 r. ludność Polski stanowiła 38413 tys.²⁰⁰, jednak według prognoz w 2030 r. liczba ta wynosić będzie 37185 tys., a w 2050 r. już tylko 33951 tys., z czego aż 11097 tys. stanowić będą osoby w wieku co najmniej 65 lat²⁰¹. Stąd też napływ imigrantów, zwłaszcza zarobkowych, może okazać się konieczny. Legalnie pracujący cudzoziemcy płacą bowiem podatki oraz odprowadzają składki do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, przez co mogą chociażby w sposób doraźny i częściowy wpłynąć na łagodzenie skutków stopniowego starzenia się społeczeństwa. W 2018 r. składki odprowadzało 403 tys. Ukraińców²⁰².

Starzejące się społeczeństwo, ale także ujemny przyrost naturalny stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa ekonomicznego. Aktualnie wielu pracodawców sygnalizuje trudności ze znalezieniem pracowników, zwłaszcza wykwalifikowanych pracowników fizycznych (spawacze, elektrycy, mechanicy), inżynierów, pracowników produkcji przemysłowej, kierowców, jak również pracowników hoteli czy restauracji. Wielu pracodawców wprost wskazuje, że powodem poszukiwania i zatrudniania pracowników z Ukrainy jest właśnie brak kandydatów-Polaków²⁰³. Według badań przeprowadzonych przez CBOS, w 2019 r. aż 46%

¹⁹⁸ J. Estevens, *Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies*, „Comparative Migration Studies” No. 6(1)/2018.

¹⁹⁹ S. Castles, M. J. Miller, *Migracje we współczesnym świecie*, Warszawa 2011, s. 270.

²⁰⁰ *Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2019*, GUS, Warszawa 2019, s. 26.

²⁰¹ *Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2018*, GUS, Warszawa 2018, s. 168.

²⁰² W. Szkwarek, *403 tys. Ukraińców w ZUS-ie* za: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/403-tys-Ukrajincow-w-ZUS-ie-7607051.html> (15.05.2019).

²⁰³ *Barometr imigracji zarobkowej. II półrocze 2018. Ukraiński pracownik w Polsce*, s. 27 za: <http://personnelservice.pl/pl/biuro-prasowe/raporty> (30.06.2019).

ankietowanych stwierdziło, że w ich zakładzie pracy zdarzyła się sytuacja, że pracodawca chciał zwiększyć zatrudnienie, jednak nie mógł tego uczynić ze względu na fakt, iż nie mógł znaleźć pracownika o odpowiednich kwalifikacjach lub gotowego podjąć pracę za zaproponowaną stawkę²⁰⁴. W drugiej połowie 2019 r. już 18% polskich firm zatrudniało Ukraińców, przy czym w 71,9% przypadków byli to pracownicy niższego szczebla²⁰⁵. Choć zdecydowana większość Ukraińców podejmuje w Polsce legalną pracę, funkcjonuje również tzw. szara strefa, która stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa, zwłaszcza ekonomicznego. Dla przykładu, w 2018 r. Straż Graniczna ujawniła ponad 10 tys. przypadków, w których imigranci z Ukrainy wykonywali pracę nielegalnie²⁰⁶. Napotkać można także zjawisko częściowej nielegalności, kiedy Ukraińcy wykonują pracę legalnie, jednak po jej zakończeniu, „po godzinach” podejmują kolejną pracę zarobkową, tym razem jednak nie posiadając wymaganych dokumentów.

Napływ studentów z Ukrainy może stanowić szansę także dla szkolnictwa wyższego. Kryzys demograficzny stanowić może bowiem zagrożenie nie tylko dla rynku pracy czy systemu emerytalnego, ale także właśnie dla uczelni, co spowodowane będzie zmniejszającą się liczbą studentów, czego skutkiem z kolei może okazać się problem z ciągłością finansową. Aktualnie studenci z Ukrainy postrzegani są jako najlepsza grupa w procesie umiędzynarodawiania uczelni w Polsce²⁰⁷. Dużą rolę niewątpliwie odgrywa tu bliskość językowa i kulturowa. Wiele strategii rekrutacyjnych aktualnie, które nastawione są na pozyskiwanie przyszłych studentów, ukierunkowana jest więc na tę grupę. W przyszłości obywatele Ukrainy – absolwenci polskich uczelni zasilić mogą polski rynek pracy, pozytywnie oddziałując w ten sposób na bezpieczeństwo ekonomiczne.

Istotne znaczenie dla bezpieczeństwa państwa ma budowanie jego silnej pozycji na arenie międzynarodowej. Zarówno pracownicy, jak i studenci pochodzący z Ukrainy mogą stać się nośnikami tzw. soft power, które polega na osiągnięciu celów polityki zagranicznej oraz polityki bezpieczeństwa bez stosowania środków o charakterze wojskowym czy ekonomicznym. Wyrazem jej realizacji będzie chociażby sposób traktowania imigrantów, którzy wracając do ojczyzny staną się swoistymi „nośnikami” polskich wartości. Tym samym staną się oni jednym z narzędzi prowadzenia polityki zagranicznej oraz polityki bezpieczeństwa.

Migracje z Ukrainy mogą jednak stanowić także wyzwanie dla bezpieczeństwa Polski. Jedną z ważniejszych kwestii konieczność właściwego wykorzystania pozyskanego potencjału, zwłaszcza napływającej siły roboczej. Jest to ważne, tym bardziej, że aktualnie większość Ukraińców podejmuje pracę poniżej posiadanych kwalifikacji. Innym wyzwaniem, zarówno w odniesieniu do imigrantów zarobkowych z Ukrainy, jak też studentów, jest ich integracja. Już w 2011 r. na szczeblu Unii Europejskiej wskazywano, że „[...] polityki w zakresie integracji powinny stwarzać korzystne warunki do zwiększania udziału migrantów w życiu gospodarczym, społecznym, kulturalnym i politycznym, tak, aby wykorzystać potencjał migracji”²⁰⁸. Choć Polskę i Ukrainę łączy wiele czynników, jak bliskość geograficzna, językowa czy kulturowa, problemem pozostaje brak programu, który w sposób kompleksowy odnosiłby się do kwestii integracji cudzoziemców. Wydaje się, że funkcjonujący na podstawie

²⁰⁴ *Praca obcokrajowców w Polsce*, „Komunikat z badań CBOS” Nr 5/2020, s. 7.

²⁰⁵ *Barometr imigracji zarobkowej. II półrocze 2019. Ukraiński pracownik w Polsce*, s. 25 za: <http://personnelservice.pl/pl/biuro-prasowe/raporty> (10.03.2020).

²⁰⁶ *Straż Graniczna – informacja statystyczna za 2018 r.*, s. 29.

²⁰⁷ A. Łada, *Ukraińscy studenci w Polsce. Motywacje, korzyści wyzwania*, Warszawa 2018, s. 19.

²⁰⁸ Komunikat Komisji oraz Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 20 lipca 2011 r. – *Europejski program integracji obywateli państw trzecich*, COM/2011/0455 final.

ustawy z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*²⁰⁹ Indywidualny Program Integracji, który skierowany jest jedynie do cudzoziemców objętych ochroną międzynarodową, jest w tym zakresie rozwiązaniem niewystarczającym.

Do ryzyka dla bezpieczeństwa Polski związanych z imigracją z Ukrainy, zaliczyć należy możliwość obudzenia się postaw ksenofobicznych czy nacjonalistycznych. Polska jako państwo względnie jednorodne pod względem narodowościowym nie ma dużego doświadczenia w radzeniu sobie z różnorodnością, taką jak odmienny styl życia czy kultura²¹⁰. W przypadku relacji z Ukrainą kluczowe znaczenie mogą mieć w tym zakresie także uwarunkowania historyczne. Mimo oczywistych różnic i momentami trudnej historii, Polacy uważają Ukraińców za naród bliski kulturowo²¹¹. W obliczu kryzysu migracyjnego, z którym boryka się Europa, według badań przeprowadzonych przez CBOS, 46 % (7 % „zdecydowanie tak”, 39 % „raczej tak”) Polaków jest skłonnych do udzielenia Ukraińcom z terenów objętych konfliktem zbrojnym statusu uchodźcy, podczas gdy w odniesieniu do uchodźców z terenów Bliskiego Wschodu i Afryki jest to już tylko 33 % ankietowanych (3 % „zdecydowanie tak”, 30 % „raczej tak”)²¹². Nie mniej jednak zdarzają się sytuacje, w czasie których Ukraińcy przebywający w Polsce spotykają się z przejawami niechęci. Zazwyczaj mają one jednak charakter jedynie słownych zaczepk²¹³.

Innym ryzykiem, które w teorii może wynikać z napływu migrantów z Ukrainy, zwłaszcza o charakterze zarobkowym, jest utrata miejsc pracy lub też zahamowanie procesu wzrostu wynagrodzeń za pracę. Polacy jednak nie boją się utraty pracy, uważając, że w zdecydowanej większości pracownicy z Ukrainy wypełniają luki występujące na rynku pracy, podejmując zazwyczaj prace proste, a także te, których są niechętnie podejmowane przez Polaków, na przykład ze względu na niski prestiż²¹⁴. Według badań CBOS, aż 62% ankietowanych uważa, że Ukraińcy powinni mieć możliwość podjęcia każdej pracy, a 29% jest zdania, że zezwolenie powinno dotyczyć jedynie niektórych rodzajów prac. Tylko 4% ankietowanych uważa, że nie powinno się wydawać zezwoleń na pracę Ukraińców w Polsce²¹⁵. To jednak w pewnych przypadkach generować może zagrożenia, zwłaszcza w sytuacji, gdy niektóre dziedziny uzależnione zostaną od siły roboczej rekrutującej się z Ukrainy. W tym przypadku może wystąpić „[...] tzw. pułapka osiedleńcza, czyli przekształcanie się z różnych przyczyn, przede wszystkim ze względu na potrzeby przemysłu, imigracji czasowej w imigrację długotrwałą i w konsekwencji osiedleńczą. Dalszym i najmniej spodziewanym następstwem staje się uzależnienie normalnego funkcjonowania zarówno gospodarki jak i służb publicznych od obecności i dopływu siły roboczej”²¹⁶. Chociaż aktualnie poziom migracji z Ukrainy jest nadal wysoki, w przyszłości tendencja ta może ulec zmianie, szczególnie że

²⁰⁹ Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.

²¹⁰ Z. Mach, N. Styczyńska, *Kwestia uchodźstwa w kontekście wyzwań dla Unii Europejskiej*, „Studia Migracyjna – Przegląd Polonijny” 4(162)/2016, s. 30.

²¹¹ W badaniach przeprowadzonych przez Ipsos na zlecenie IOM, takiej odpowiedzi udzieliło 51% ankietowanych. *Badanie na temat postaw wobec cudzoziemców w Polsce*, Ipsos dla IOM, Warszawa, wrzesień 2016 r. za: https://poland.iom.int/sites/default/files/IOM_Cudzoziemcy_raport_IX_2016.pdf (20.12.2019).

²¹² *Polacy wobec problemu uchodźstwa*, „Komunikat z badań CBOS”, Warszawa 2015, za: https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_081_15.PDF (20.12.2019).

²¹³ *Ukraińcy na polskim rynku pracy - doświadczenia, wyzwania i perspektywy*, Raport EWL S.A., Warszawa 2018, s. 18 za: <http://www.ewlhr.eu/wp-content/uploads/2018/08/BADANIE-EWL-RAPORT.pdf> (20.12.2019).

²¹⁴ *Barometr imigracji zarobkowej. II półrocze 2019. Ukraiński pracownik w Polsce*, s. 25 za: <http://personnel-service.pl/pl/biuro-prasowe/raporty> (10.03.2020).

²¹⁵ *Praca obcokrajowców w Polsce*, „Komunikat z badań CBOS” nr 5/2020, s. 5.

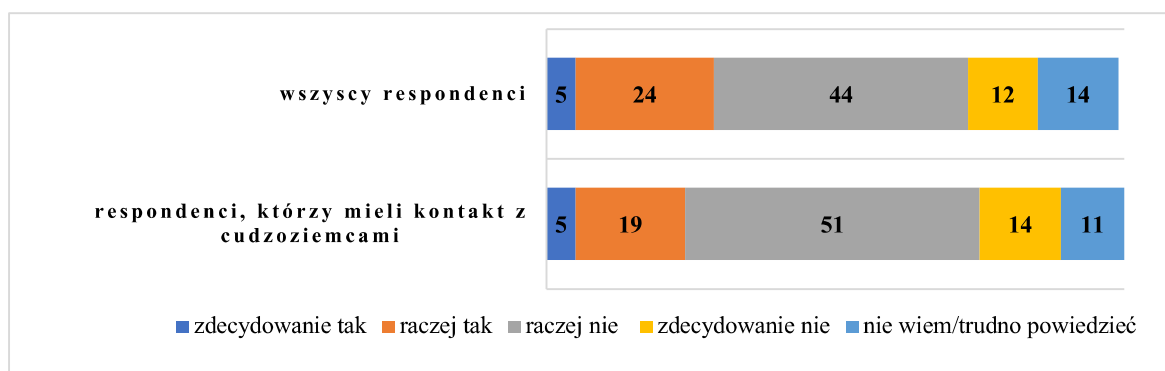
²¹⁶ A. Żebrowski, *Migracja zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2014, T. XII, s. 56.

otwarty dla Ukraińców pozostanie niemiecki rynek pracy, na którym oferowane są wyższe płace niż w Polsce.

Utrata kontroli nad procesami migracyjnymi stanowi kolejne ryzyko z punktu widzenia bezpieczeństwa państwa. W tym przypadku niebezpieczna może okazać się obecność na terenie państwa nawet niewielkiej grupy cudzoziemców, o których istnieniu państwo nie wie, a więc nie sprawuje nad nią kontroli. Ryzyko to jest jednak minimalizowane poprzez stosowanie przez państwo mechanizmów ułatwiających legalny pobyt na terenie Polski, w postaci chociażby licznych ułatwień w możliwościach zatrudnienia czy podjęcia nauki. Stąd też większość imigrantów z Ukrainy wybiera legalne kanały przybycia na terytorium Polski. Nie mniej jednak zdarzają się przypadki migracji nielegalnej, która niewątpliwie stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa, zwłaszcza wewnętrznego. W 2019 r. Straż Graniczna zatrzymała lub ujawniła przekroczenie granicy państwowej wbrew przepisom w stosunku do 2759 obywateli Ukrainy²¹⁷. Pod tym względem Ukraińcy zdecydowanie plasują się na pierwszym miejscu.

Poza wskazanymi wyżej zagrożeniami dla bezpieczeństwa, należy wspomnieć jeszcze o zagrożeniach dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym wzroście przestępczości. Niektóre z nich związane są z samą specyfiką procesów migracyjnych, jak zasygnalizowana wcześniej nielegalne przekraczanie granicy państwowej. Ten proceder to jednak nie tylko „fizyczne” przekroczenie tejże granicy, ale także organizacja całego proceduru, w tym podrabianie dokumentów upoważniających do legalnego wjazdu do Polski. W 2019 r. Straż Graniczna ujawniła 826 przypadków związanych z posługiwaniem się przez Ukraińców fałszywymi dokumentami uprawniającymi zarówno do przekroczenia granicy, jak i pobytu na terenie Polski²¹⁸. Ponadto, Ukraińcy są także sprawcami przestępstw o charakterze kryminalnym. W 2017 r. cudzoziemcy popełnili w Polsce 6264 przestępstwa, z czego sprawcami ponad połowy byli Ukraińcy²¹⁹. Były to głównie kradzieże, przejawy wandalizmu, włamania, wypadki drogowe, przestępstwa narkotykowe, zabójstwa, gwałty, rozboje czy prowadzenie pojazdu pod wpływem alkoholu.

Niezależnie od rozważań poczynionych powyżej, w większości Polacy uważają, że Ukraińcy nie stanowią potencjalnego zagrożenia dla bezpieczeństwa Polski (wykres 4).

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: *Badanie na temat postaw wobec cudzoziemców w Polsce*, Warszawa, wrzesień 2016 r. za: https://poland.iom.int/sites/default/files/IOM_Cudzoziemcy_raport_IX_2016.pdf (20.12.2019). Wykres 4. Opinia na temat, czy Ukraińcy mieszkający w Polsce mogą stanowić zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa (w %)

²¹⁷ Straż Graniczna – informacja statystyczna za 2019 r., Warszawa, styczeń 2020 r, s. 13.

²¹⁸ *Ibidem*, s. 20.

²¹⁹ G. Zawadka, *O niemal 40 proc. wzrosła w 2017 roku liczba przestępstw popełnionych przez cudzoziemców* za: <https://www.rp.pl/Przestepczosc/303219904-Cudzoziemcy-popełniają-coraz-wiecej-przestepstw-w-Polsce.html> (02.10.2019).

Podsumowanie

Procesy migracyjne od zarania dziejów wpływały na strategiczne środowisko bezpieczeństwa poszczególnych państw. Aktualnie uznawane są one za jedno z ważniejszych globalnych wyzwań. Z tego powodu nie dziwi fakt, że wpływają na kształt współczesnych systemów bezpieczeństwa, czego wyrazem jest uwzględnianie tejże problematyki w dokumentach strategicznych w zakresie bezpieczeństwa. Można nawet stwierdzić, że mamy do czynienia ze swoistą sekurytyzacją procesów migracyjnych, a wybuch kryzysu migracyjnego jeszcze wzmocnił to zjawisko.

Procesy migracyjne z Ukrainy do Polski, zwłaszcza od 2014 r., powodowane są nie tylko kwestiami poprawy jakości życia poprzez poszukiwanie lepiej płatnej pracy czy chęcią nauki, ale także innymi czynnikami, jak aneksja Krymu przez Federację Rosyjską oraz wybuchem konfliktu w obwodach ługańskim i donieckim. Skala migracji z Ukrainy, zwłaszcza rozpatrywana w powiązaniu z kryzysem migracyjnym, sprawiła, że stały się one przedmiotem dyskursu politycznego, także w kontekście realnego i potencjalnego ich wpływu na bezpieczeństwo Polski.

Kwestia bezpieczeństwa państwa jest nierozdzielnie związana z procesami migracyjnymi. W tym względzie migracje jawią się jednak jako zjawisko niejednoznaczne. Stanowią bowiem zarówno źródło szans dla bezpieczeństwa, ale także wyzwań, ryzyka, a nawet zagrożeń. Aby jednak możliwe było jak najpełniejsze wykorzystanie szans generowanych przez procesy migracyjne, podejmowanie wyzwań, redukcja ryzyka czy ograniczanie zagrożeń, konieczne jest podjęcie trudu mającego na celu rzetelną diagnozę zjawiska, jego ocenę (w tym także z punktu widzenia bezpieczeństwa) oraz opracowanie prognoz. Nie można w tym procesie pomijać także opinii społecznych na temat migracji, zwłaszcza obaw z tym związanych. Właściwe zarządzanie procesami migracyjnymi jest bowiem niezbędne i w konsekwencji przyczyni się do zmniejszenia skali realnych i potencjalnych zagrożeń, zarówno obiektywnych, jak również subiektywnie postrzeganych przez społeczeństwo.

Streszczenie:

Celem rozważań podjętych w niniejszym artykule jest wskazanie, jak procesy migracyjne z Ukrainy wpływają na bezpieczeństwo Polski. W tym zakresie analizie poddane zostało zjawisko migracji Ukraińców zarówno przed 2014 r., jak również po aneksji Krymu i wybuchu konfliktu ukraińsko-rosyjskiego. Ponadto, procesy migracyjne z Ukrainy poddano analizie z punktu widzenia szans, wyzwań, ryzyka i zagrożeń dla bezpieczeństwa Polski.

Słowa kluczowe:

migracje, bezpieczeństwo narodowe, konflikt na Ukrainie, wyzwania, zagrożenia

Key words:

migration, national security, conflict in Ukraine, challenges, threats

Bibliografia:

1. Annual Report on the Situation of the Asylum in the European Union 2014, Luxembourg 2015.
2. Badanie na temat postaw wobec cudzoziemców w Polsce, Warszawa, wrzesień 2016 r. za: https://poland.iom.int/sites/default/files/IOM_Cudzoziemcy_raport_IX_2016.pdf (20.12.2019).
3. Barometr imigracji zarobkowej. II półrocze 2018. Ukraiński pracownik w Polsce za: <http://personnel-service.pl/pl/biuro-prasowe/raporty> (30.06.2019).
4. Barometr imigracji zarobkowej. II półrocze 2019. Ukraiński pracownik w Polsce za: <http://personnel-service.pl/pl/biuro-prasowe/raporty> (10.03.2020).
5. Brunarska Z., Ukraińscy migranci w Polsce: sytuacja obecna [w:] Z. Brunarska, M. Grotte, M. Lesińska, Migracje obywateli Ukrainy do Polski w kontekście rozwoju społeczno-gospodarczego: stan obecny, polityka, transfery pieniężne, „CMR Working Papers” Warszawa 2012 nr 60/118.
6. Castles S., Miller M. J., Migracje we współczesnym świecie, Warszawa 2011.
7. Chmielewska I., Dobroczycki G., Puzynkiewicz J., Nowa fala migracji obywateli Ukrainy do Polski za: <https://www.obserwatorfinansowy.pl/tematyka/makroekonomia/nowa-fala-migracji-obywateli-ukrainy-do-polski/> (15.10.2019).
8. Estevens J., Migration crisis in the EU: developing a framework for analysis of national security and defence strategies, “Comparative Migration Studies” No. 6(1)/2018.
9. Fihel A., Współczesny napływ do Polski [w:] Współczesne procesy migracyjne w Polsce a aktywność organizacji pozarządowych w obszarach powiązanych z rynkiem pracy, Warszawa 2008.
10. Gasińska M., Studenci z Ukrainy w Polsce. Uwarunkowania, oczekiwania i opinie w świetle badania ewaluacyjnego w AFiB Vistula, „Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula” nr 47(2)/2016.
11. Jaroszewicz M., Małynowska O., Najnowsza migracja z Ukrainy do Polski: (nie)stały fenomen? Warszawa, czerwiec 2018.
12. Jaroszewicz M., Migracje z Ukrainy do Polski. Stabilizacja trendu, „Raport OSW” nr 10/2018, Warszawa 2018.
13. Klimek D., Funkcja ekonomiczna migracji zarobkowej z Ukrainy do Polski, Łódź 2015.
14. Łada A., Ukraińscy studenci w Polsce. Motywacje, korzyści wyzwania, Warszawa 2018.
15. Mach Z., Styczyńska N., Kwestia uchodźstwa w kontekście wyzwań dla Unii Europejskiej, „Studia Migracyjna – Przegląd Polonijny” 4(162)/2016.
16. Migracje zagraniczne ludności. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2013.
17. Polacy wobec problemu uchodźstwa, „Komunikat z badań CBOS”, Warszawa, czerwiec 2015 za: https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_081_15.PDF (20.12.2019).
18. Praca obcokrajowców w Polsce, „Komunikat z badań CBOS” nr 5/2020.

19. Raport na temat obywateli Ukrainy (wg stanu na dzień 01.07.2019), Urząd do Spraw Cudzoziemców za: <https://udsc.gov.pl/statystyki/raporty-specjalne/biezaca-sytuacja-dotyczaca-ukrainy/> (01.03.2020).
20. Raport z badania imigrantów w Polsce, Ośrodek Badań Nad Migracjami, Warszawa 2013.
21. Raport: przybywa studentów z Ukrainy, za: <http://naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news%2C31145%2Craport-przybywa-studentow-z-ukrainy.html> (23.11.2019).
22. Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2014, GUS, Warszawa 2014.
23. Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2015, GUS, Warszawa 2015.
24. Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2016, GUS, Warszawa 2016.
25. Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2017, GUS, Warszawa 2017.
26. Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2018, GUS, Warszawa 2018.
27. Rocznik demograficzny Rzeczypospolitej Polskiej 2019, GUS, Warszawa 2019.
28. Straż Graniczna – informacja statystyczna za 2018 r., Warszawa, styczeń 2019 r.
29. Straż Graniczna – informacja statystyczna za 2019 r., Warszawa, styczeń 2020 r.
30. Studenci z Ukrainy. Dlaczego decydują się na studia w Polsce i jaka czeka ich przyszłość? za: <https://www.forbes.pl/praca/ukrainscy-studenci-w-polsce-raport-kew/k2w36fd> (23.11.2019).
31. Szkwarek W., 403 tys. Ukraińców w ZUS-ie za: <https://www.bankier.pl/wiadomosc/403-tys-Ukrajncow-w-ZUS-ie-7607051.html> (15.05.2019).
32. Ukraińcy na polskim rynku pracy - doświadczenia, wyzwania i perspektywy, Raport EWL S.A., Warszawa 2018 za: http://www.ewlhr.eu/wp-content/uploads/2018/08/BADANIE-_EWL_RAPORT.pdf (20.12.2019).
33. Ukraińscy studenci w Polsce i Europie – pod lupą socjologów za: http://perspektywy.pl/portal/index.php?option=com_content&view=article&id=4002&catid=22&Itemid=119 (23.11.2019).
34. Zawadka G., O niemal 40 proc. wzrosła w 2017 roku liczba przestępstw popełnionych przez cudzoziemców za: <https://www.rp.pl/Przesteczosc/303219904-Cudzoziemcy-popolniaja-coraz-wiecej-przestepstw-w-Polsce.html> (02.10.2019).
35. Żebrowski A., Migracja zagrożeniem dla bezpieczeństwa wewnętrznego państwa, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Politologica” 2014, T. XII.

Akty prawne:

1. Komunikat Komisji oraz Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 20 lipca 2011 r. – *Europejski program integracji obywateli państw trzecich*, COM/2011/0455 final.
2. Rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1116.
3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 20 lipca 2011 w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz. U. z 2011 r. Nr 155, poz. 919.

4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2008 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie wykonywania pracy przez cudzoziemców bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz. U. z 2008 r. Nr 17, poz. 106.
5. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2009 r. w *sprawie zezwoleń na pracę cudzoziemca*, Dz. U. z 2009 r. Nr 16, poz. 84.
6. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 grudnia 2017 r. w *sprawie podklas działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), w których wydawane są zezwolenia na pracę sezonową cudzoziemca*, Dz.U. z 2017 r., poz. 2348.
7. Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 września 2018 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie podklas działalności według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), w których wydawane są zezwolenia na pracę sezonową cudzoziemca*, Dz.U. z 2018 r., poz. 1749.
8. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 9 marca 2016 r. w *sprawie unijnego kodeksu zasad regulujących przepływ osób przez granice (Kodeks Graniczny Schengen)*, Dz. U. UE z 2016 r., L 77/1.
9. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. *o cudzoziemcach*, Dz. U. z 2013 r., poz. 1650.
10. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. *o pomocy społecznej*, Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.
11. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. *o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz. U. z 2019 r., poz. 1666 z późn. zm.
12. Ustawa z dnia 15 czerwca 2012 r. *o skutkach powierzenia wykonywania pracy cudzoziemcom przebywającym wbrew przepisom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz. U. z 2012 r., poz. 769.
13. Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. *o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw*, Dz. U. z 2017 r., poz. 1543.